



'Vreemd fluitenkruid' bereikt Rotterdam

▲ Gouden ribzaad is herkenbaar aan gevlekte en langbehaarde stengels. (Remko Andeweg)

Remko Andeweg [stadsbotanicus, Bureau Stadsnatuur; andeweg@bureaustadsnatuur.nl]

Dat de hele wereld, ook die van het stadsecologisch onderzoek, van toeval aan elkaar hangt, bleek weer eens op maandag 10 juni 2013 met de vondst van het eerste Rotterdamse gouden ribzaad langs de Parkkade, op een flinke steenworp afstand van Het Natuurhistorisch. Als gevolg van werkzaamheden aan de Westzeedijk, waardoor de benedenweg langs het Erasmus MC is afgesloten, fietste de auteur die middag niet via zijn gebruikelijke route langs de Baden Powelllaan naar de roltrappen van de Maastunnel maar langs de Parkkade. Daar vielen onderaan het talud van Het Park een aantal pollen op van, op afstand gezien, een soort fluitenkruidplanten die in tegenstelling tot de inzakkende exemplaren in de omgeving nog helder groen waren en in volle bloei stonden. Wie bekend is met het bestaan van gouden ribzaad (*Chaerophyllum aureum*) staat in zo'n geval onmiddellijk op de rem.

Gouden ribzaad is een Zuidoost-Europese (gebergte)soort die zijn areaal langzaam in onze richting uitbreidt en dat waarschijnlijk vooral doet met menselijke hulp. De eerste planten werden eind jaren 80 van de vorige eeuw gevonden in een natuurtuin in Rijswijk. Daarna volgden vondsten bij Huizen in Het Gooi en bij de Bizonbaai in de Ooijpolder, respectievelijk in 1997 en 2000. In alle gevallen wisten de vinders lange tijd niet wat zij met de plant aan moesten. Pas in 2005 volgde de uiteindelijke determinaties en een publicatie van de vondsten (Beringen *et al.* 2005). Groot was daarna de verrassing toen in 2006 tijdens een bSR-onderzoek in het kader van het natuurmeetnet van de Gemeente Leiden bleek dat gouden ribzaad in die stad massaal groeit in de

bermen van de wijk Stevenshof en van daaruit door maaimachines verder de stad in wordt verslept. Treinreizigers naar Leiden kunnen dat zelfs vanuit de trein zien: komend uit de richting Rotterdam, direct na het passeren van Station Leiden - De Vink langs de singel links van het spoor.

Veel verder verspreid

Van de populaties in Rijswijk, Huizen en Leiden is het aannemelijk dat zij teruggaan op de aanvoer van buitenlands zaad in commerciële zaadmengsels, waarin zij waarschijnlijk als fluitenkruid zijn verkocht. Eenmaal gevestigd blijft de soort uitstekend in staat om zich langdurig te handhaven. Dat de plant nu ook in Rotterdam optreedt, met enkele tientallen exemplaren die hier duidelijk niet sinds vandaag of gisteren staan, voedt het idee dat gouden ribzaad stiekem al veel verder over het land is verspreid. Dat de soort gemakkelijk over het hoofd wordt gezien komt door zijn treffende gelijkenis met fluitenkruid, tenminste op enige afstand. Van dichtbij zijn er een aantal duidelijke verschillen: zo is de stengel van gouden ribzaad bijvoorbeeld paars gevlekt, voorzien van lange haren en mist hij de scherpe ribben van het fluitenkruid. De stengel is ook massief en je kunt er dus niet de fluitjes van snijden waar het fluitenkruid nog altijd zijn

naam aan dankt, ondanks het feit dat geen kind dat meer doet. Niemand gaat echter zonder aanleiding zo nauwkeurig naar een vermeende fluitenkruidplant kijken als daar niet op afstand al een reden voor zou zijn. Die aanleiding is dezelfde als die er voor zorgde dat de planten aan de Parkkade werd herkend.



▲ Groeiplaats van gouden ribzaad langs de Parkkade in Rotterdam; juni 2013. (Remko Andeweg)

Gouden ribzaad bloeit ongeveer twee weken later dan fluitenkruid en dringt zich daarmee vooral in gemengde situaties nadrukkelijk op de voorgrond. Wie later in het seizoen nog een opvallend kenmerk zoekt: waar de rijpe gladde vruchten van het fluitenkruid bijna zwart van kleur zijn, hebben de geribde zaden van het gouden ribzaad precies die kleur waar de plant zowel zijn Nederlandse als zijn wetenschappelijke naam aan dankt. ◀

Literatuur

Beringen, R., Dirkse, G.M. & van Moorsel, R.C.M.J., 2005 - Gouden ribzaad (*Chaerophyllum aureum*); onopgemerkt ingeburgerd - Gorteria 31: 110-121

Het eerste Rotterdamse gouden ribzaad is onder catalogusnummer NMR 9999-08987 opgenomen in het museum-herbarium.



▲ Bloeiend gouden ribzaad. (Remko Andeweg)